

Az idő diszrupciója, mint a történelem vége, vagyis a kereszthalállal egybeeső bűneset, illetve a bűnesettől elválaszthatatlan kereszthalál

Pál szinte a teljes érthetlenség különösségével fogalmaz, amikor a 1Thess 4:14-ben így szól:

„Mert ha hisszük, hogy Jézus meghalt és feltámadott, azonképpen az Isten is előhozza azokat, akik elaludtak, a Jézus által Ő vele együtt.”

Felfoghatatlan minőségi átváltozás Ő vele együtt! Ő vele együtt meghalni és ő vele együtt feltámadni, vagy ő vele együtt megjelenni a feltámadáskor az Ő dicsőségében. A beszéd szabályai szerint vonatkozhat mindháromra, vagy csak a legutolsóra.

Karl Löwith feltesz egy nagyon lényeges kérdést, tudni illik azt, hogy mi történik *„ha bizonyos pillanatokban az emberi cselekedetek és történések összefonódnak az emberfölötti jelekkel?”* Löwith válasza erre az, hogy *„kör zárul be, melyben egy történet kezdete és vége egymást (feltételezi és) magyarázza.”*¹ Mivel pedig ebben nyilvánvalóvá válik az esemény kiindulópontja és befejező eszkatológikus végpontja láthatóvá lesz annak telosza (eredete: görög, telosz = cél, végcél) is (Löwith, Karl 1994. o. 44).

Karácsonykor, Urunk testet öltésekor a kezdettől fogva meghirdetett emberfeletti jel a napkeleti égbolton a téri-idő egy adott pontján, az átváltozásnak egy megmagyarázhatatlan kozmikus eseményben, a Messiás csillagjában láthatóvá lett, a hit által pedig összefonódott az emberi engedelmesség cselekedetével, a Jel a szűz méhén keresztül öltötte magára azt. Az idők teljességében akkor és ott *„kör zárul be, melyben az Isten-ember történet kezdete és vége egymás feltételezése és magyarázatává is lett.”*²

2019. október 29-én jelent meg Tom Holland Dominion: How the Christian Revolution Remade the World (Uralkodás: Így alakította át a világot a keresztény forradalom) könyve a felforgató kereszténység eredetéről majd átfogó elemzésével tárja élénk tartós hatásának erkölcsi és történelemformáló szerepét. Tom Holland bebizonyítja, erkölcsünk és etikánk nem egyetemes, hanem egy nagyon jellegzetes civilizáció gyümölcse, melynek magja a rómaiak szerint is elképzelhető legrosszabb halál, a rabszolgáknak fenntartott kereszthalál büntetésével kivégzett Jézus, kit halálból feltámadott istenként kezdtek el imádni a követői.

2020. augusztus 06-án ugyanebben a témában a Brown Book Group gondozásában Londonban látott napvilágot a Dominion: The Making of the Western Mind (Uralom: A nyugati elme készítése) az előző gondolatot a legszélesebb történelmi kontextusba helyezve annak történetét mutatja be és bontja ki, hogy miként lettünk olyanok, amilyenek vagyunk, és miért gondolkodunk úgy, ahogy?

Tom Holland szisztematikusan mutatja be, hogy a mai modern, nyugati világunkban milyen mélyen gyökerezik a kereszténység. Bebizonyítja, hogy keresztény alapelvekre épülő világ vesz körül minket, amely – különösen Európában – elfelejtette, hogy miként tett szert uralomra az ismert világ, az állatok, a környezete felett. Holland főképp a keresztény voltukat elhagyó, de annak vívmányait magától értetődőnek tartotok nyugatiaknak üzeni, hogy mindaz, ami magától értetődő, az egyenlőségre való törekvést, a konfliktusok békés rendezését, a szegények és elesettek megsegítését, az elnyomott csoportok felszabadítását, egészen röviden a szeretetet mint vezérlő elv – nos, ezt mind-mind a kereszténységnek köszönhetik. Azoknak a férfiaknak és nőknek, akik szívből elfogadták az 1. századbeli názáreti ács Isten Messiásának bizonyuló fiát, majd a nagy térítő, a tarsuszi Pál apostol tanítását, és Krisztus Jézust követve lettek annak a világnak nevezett globális búzatáblájának új vetésévé, mely olybá tűnik, hogy mára teljesen éretté lett és már csak a learató Gazdájára vár.

Világunk és benne a mindennapjaink a technikai forradalom sodrásában szinte követetlennül gyorsan változik meg és vele egyszerre tűnik is el. Ennek a globális méretű változásnak hevesen lüktető ütőerét főleg a technológia, különösen a digitális fejlesztések területén és az üzleti világban tapintható ki. E három területen főleg a személyi számítógép és a mobil telefon nagytömegekhez való eljutásának éveit követően igen gyakran használt szakszó a *diszrupció*.

Angolul: disruption

Jelenségként viszont a diszrupció az, amikor egy új (jellemzően digitális) megoldás alapjaiban forgatja fel egy szektor, vagy valamilyen részpiac működési és/vagy üzleti modelljét.

A diszrupció sokszor egy konkrét megoldáshoz, termékhez, vagy az azt piacra dobó cég nevéhez fűződik, de ez nem törvényszerű. Diszruptív termék volt például a 2009-es bemutatásakor az iPhone1, amely a ma ismert okostelefonok prototípusaként nemcsak a mobil szolgáltatások piacát alakította át, hanem lényegében a teljes digitális ökoszisztémát.

Az ezredfordulón iparvállalatok, bankok, kereskedelmi láncok és egy-két technológiai cég (IBM, HP, Microsoft) szerepeltek a világ legnagyobb cégeinek listáján. Ma az első 5 helyen az Apple, az Alphabet (Google), a Microsoft, az Amazon és a Facebook áll. Csupa technológiai óriás, amelyek ilyen-olyan módon átformálták a világot. A Microsoft a számítástechnikát, a Google a globális online hirdetési piacot, a Facebook a médiafogyasztási szokásainkat, az Amazon a bevásárlást forradalmasította, az Apple pedig a kezünkbe adta a hordozhatóan használható mobil internetet.¹

A diszrupció tehát olyan új újítási jelenség, amely az addig fennálló régít, működési modellt, rendet, vagy világot teljesen felborítja, felülírja, megújítja és végül önmagát a helyébe állítva eltünteti. Az idő diszrupciója alatt pedig Istennek a Krisztus megjelenésével és az ő váltságáhalála által véghezvitt ujjáteremtő munkáját értem, amiben a régi elmúlt és íme újjá lett minden, az idő és a hozzátartozó tér elmúlt, azaz a maga mulandóságában és romlandóságában a világ s benne a történelem a végéhez ért, de egyben - minősége szerint - romolhatatlan és időtlen új kezdetéhez is.

Bár a szó és a fogalom angolszász eredetű mégsem a harmadik évezred találmánya, hiszen a jelenség maga, a keresztyén teológiában az apostolok óta ószövetségi hivatkozásokkal jelen volt, már Ézsaiás kora óta ismert. Tőle olvassuk ezt:

A diszrupció az Izreal [יִשְׂרָאֵל] (jísérá'él) Izrael = 'nem tágít Istentől', 'állhatatosan kitar Istennel'] Szentje [קֹדֶשׁ קָדוֹשׁ] (qádóš qádóš) 1) szent, odaszentelt (ti. Istennek szánt) Etimológia: melléknév (adjectivum) egy, a bibliai héberben csak származékszavak képzéséhez használatos gyökből (קדש), melynek eredeti jelentéstartalma: '*elválaszt*', '*elkülönít*', '*kivon* valahonnan'.] névben találjuk. Isten Diszruptörje tehát Izrael Szentje a יִשְׂרָאֵל קֹדֶשׁ קָדוֹשׁ .

Ha nem is pontosan ezzel az angolszász hangzással, de lényegét tekintve a kifejezés teljes lényegi tartalma szerint קֹדֶשׁ (qádóš) mint '*elválaszt*', '*elkülönít*', '*kivon* valahonnan' szinonimája a diszrupció fogalmának, a Szentírás pedig egyértelműen ezt a nevet az ember Fia Messias Jézusra vonatkoztatja, ki messiási funkcionalitását és küldetését tekintve magát mondja az élő Isten Diszruptorjának, mely héberül Messiasnak, görögül pedig Krisztusként hangzik. Az Én vagyok mondásai közül az Út, Igazság, Feltámadás és Élet, világ Világossága, mindegyik kimeríti Diszruptor fogalmának lényegi jelentéstartalmát, sőt mennyei tartalommal és dimenziókkal egészíti ki!

¹ <https://kreativipar.fogalomtar.startupguide.hu/diszrupcio/>

Utoljára szerkesztve: 2020. június 5. Utolsó megtekintés 2020. december 12. 0.06.óra.

A mennyei dimenzióval való kiteljesedés azért lényeges, mert körvonalazódni látszik az egy igaz és valóságos Diszruptor ellenlábásának a világ színpadára történő fellépése, és ha az igaz Diszruptor az Isten Fia Krisztus, akkor az ellenfele az Antikrisztus! Az Antikrisztus is diszruptor, de ő mennyei dimenzióitól megfosztott de-diszruptor, vagy anti-diszruptor, amint azt a neve is mutatja. Ez az Szentírásból Antikrisztusként ismertté vált erő azért akar a legutolsó felvonásban tündökölni, hogy végre ledöntse az Isten Messiását a trónjáról, majd a helyére állva, teljesen eltakarva Őt a maga lényegévé alakítsa át ezt az embertől elválaszthatatlan egész világot. De míg Krisztus tagadhatatlanul életet adott ennek a világnak az Antikrisztus, bár szabadságot, egyenlőséget, testvériséget és földi paradicsomot ígér, valójában halállá akar változtatni mindent.

Az ószövetségben az Antikrisztust Dániel próféta leplezi le a Dán 9: 26-27 verseiben és lényege és tevékenysége szerinti nevével nevezi meg, ez pedig az Utálatos [רִיקוּץ רִיקוּץ (šiqquc šiqquc) 1) utált dolog, ami utálatot vált ki, utálatosság] Pusztító [שָׁמֵם (šámém) Kal 1) lehangoltnak, vigasztalannak lenni (szó szerint: deflorált, meggyalázott, szépségétől megfosztott, ti. Támár) 2) lakatlannak, elhagyatottnak, elhagyottnak lenni (pl. föld) 3) megdőbben, elrémül, elborzad, visszaretten, hátrahőköl Nifal 1) elhagyatottnak, pusztának, üresnek, lakatlannak lenni 2) megdőbben, elrémül, elborzad, visszaretten, hátrahőköl Poél 1) megdőbben, elrémül, elborzad, visszaretten, hátrahőköl 2) megdőbent, elrémít, elborzaszt, visszarettent Hifil 1) feldúl, elpusztít, pusztává tesz, tönkretesz 2) megdőbent, elrémít, elborzaszt, visszarettent Hofal 1) elhagyatottnak, vigasztalannak, lehangoltnak lenni Hitpoél 1) megdőbben, meglepődik, meghökken, visszaretten, hátrahőköl 2) pusztulást okoz magának, bajt hoz magára, bajba sodorja magát], aki kezdettől fogva utálatosságai szárnyán pusztít, míg végzetét be nem tölti és legvégül, az [קָלָה (káláh) 1) befejezés, lezárás, véghezvívés 2) tönkretetés, lerombolás] enyészet, ami felőle elhatároltatott, reá szakad.

Nemcsak az Isten Fia Krisztus, mint személy Diszruptor, hanem az Isten általa véghezvitt váltsága ma is diszrupció, amit az Apostoli Hitvallás tételeiben összefoglalva is megvallunk. A diszrupció olyan ujjá való átalakulás, ami nemlétezővé teszi a régit. Pál apostol ezt így fogalmazta meg:

„Azért ha valaki Krisztusban van, új teremtés [az]; a régiek elmúltak, íme, újjá lett minden. Mindez pedig Istentől van, aki minket magával megbékéltetett a Jézus Krisztus által, és aki nekünk adta a békéltetés szolgálatát.” 2Kor 5:17-18.

„Éppen így a halottak feltámadása is. Elvették romlandóságban, feltámasztatik romolthatatlanságban; Elvették gyalázatosságban, feltámasztatik dicsőségben; elvették erőtelenségben, feltámasztatik erőben. Elvették érzéki test, feltámasztatik lelki test. Van érzéki test, és van lelki test is. Így is van megírva: Lőn az első ember, Ádám, élő lélekké; az utolsó Ádám megelevenítő szellemmé. De nem a lelki az első, hanem az érzéki, azután a lelki. Az első ember földből való, földi; a második ember, az Úr, mennyből való. Amilyen ama földi, olyanok a földiek is; és amilyen ama mennyei, olyanok a mennyeiek is. És amiképpen hordtuk a földinek ábrázatját, hordani fogjuk a mennyeknek ábrázatját is.” 1Kor 15:42-49.

Péter apostol ugyanezt így adta elénk:

„Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, aki az ő nagy irgalmassága szerint újonnan szült minket élő reménységre Jézus Krisztusnak a halálból való feltámadása által, romolthatatlan, szeplőtelen és hervadhatatlan örökségre, amely a mennyekben van fenntartva számunkra, akiket Isten hatalma őriz hit által az üdvösségre, amely készen van, hogy az utolsó időben nyilvánvalóvá legyen. (...) Mint akik újonnan születettek nem

romlandó magból, de romolhatatlanból, Istennek igéje által, amely él és megmarad örökké.” 1Pét 1:3-5 és 23.

A keresztség jelképes cselekedete maga is ennek a misztikus diszrupciónak a kiábrázolása. Titusznak írja Pál: „Nem az igazságnak cselekedeteiből, amelyeket mi cselekedtünk, hanem az ő irgalmasságából tartott meg minket az újjászületésnek fürdője és a Szent Lélek megújítása által, Melyet kitöltött reánk bőséggel a mi megtartó Jézus Krisztusunk által. Tit 3:5-6.

A keresztséget Pál az újjászületésnek fürdője nevezi, a rómaiaknak pedig azt is elmondja, hogy mi a lényege: „Avagy nem tudjátok-e, hogy akik megkeresztelkedtünk Krisztus Jézusba, az ő halálába keresztelkedtünk meg? Eltemettünk azért ő vele együtt a keresztség által a halálba: hogy miképpen feltámasztatott Krisztus a halálból az Atyának dicsősége által, azonképpen mi is új életben járjunk.” Róm 6:3-4.

Szemléltetésképpen vegyük a vízzel való keresztséget, amiben az alámerülés, illetve a vízzel való leöntés az emberföldről utaló hallható, tapintva is érzékelhető jel, látható jelképes emberi cselekedet! A keresztségem tehát noha nem a Jézus naptárilag és napóráilag beállt halálával egy időben történik, mégis mindennél valóságosabban a Krisztus halálába való belekeresztelkedést, a vele együtt történő megfeszítetést jelenti, vagyis azt, hogy aki megkeresztelkedik, bizony a Krisztus halálából részesül, az Ő kereszthalála által hal meg együtt Krisztussal. De mivel a keresztség nemcsak a Krisztus halálából való részesülés kiábrázolása, hanem a feltámadásából való részesülés kiábrázolása is, ugyanaz a belemerülés a Krisztus feltámadásából való részesülést is megjeleníti, megtörtétté és valóságossá teszi. Tehát a látható érezhető jelképes cselekvés, mint jel utal egy olyan történelmi időhöz, naphoz, órához rögzíthető eseményre, ami egyfelől Jézus jeruzsálemi színhelyű halálával és feltámadásával megtörtént és bennünket is hatása alá vont, illetve reánk és személyünkre vonatkoztatva, főleg az utóbbi, az Úr megjelenésekor fog megtörténni és teljességre jutni. A keresztség tehát a váltság megtörténni két nagy eseményével kapcsol, illetve sző, vagy fon össze térben és időben, teszi a mi időnké úgy a Jézus halálát, mint az Ő dicsőséges feltámadását; összekapcsoltatunk tehát Urunk halálával és feltámadásával, a váltság idő feletti idejével és valóságával!

Hasonló összekapcsolódás történt Dániel idejében, Nebukadneccar kemencéjében is, amikor felségsértés vádjával az Úr három ifjú tanúját ítéltek tűz általi halálra. Akkor és ott abban a kemencében megtörtént a nagy átlényegülő átváltoztatás. Mintha az idő kizökkent volna a maga medréből és az Úr visszajövetelének világ végi nagy eseménye, a riadó hangjára történő nagy átváltoztatás előre ugrott volna Nebukadneccar Babilonjába, kegyetlen haragja és büntetésének kemencéjébe. „Bizony a kinyilatkoztatás szerinti végső állapotunkat látjuk e három ifjú próbatételének történetében! Az utolsó és végső nagy próba tüzeiben maga az Úr száll alá, de nemcsak vigasztaló Igében megnyilvánuló Lelkével, hanem igazságban, erőben és teljhatalma minden dicsőségben, hogy halandó testünket a magáéhoz hasonló halhatatlanságba öltöztesse, vagy változtassa el.

Ahogy akkor és ott Hananját, Misaelt és Azarját a maga tűz lényéhez hasonlónak tette ott a lángok és az izzás kellős közepén, hasonlóképpen akarja ezt velünk is megtenni az értünk való eljövetele napján. Mert a mi Istenünk megemésztő tűz (Zsid 12:29). „Ki lakhat közülünk megemésztő tűzzel, ki lakozhat közülünk örök hőséggel (Ézs 33:14)? Teszi fel a bennünket is megvizsgáló kérdést Ézsaiás próféta?

Adventi igénk válasza erre az, hogy Istennel együtt az lakhat, akit Ő a maga tüzlényegévé alakít át, ha tehát Ő örök olthatatlan tűz, akkor a vele együtt lakó is az! Ahogy tehát az olaj a prés által lesz olaj, hasonlóképpen Krisztus lángoló lényű Isten fiaivá (Róm 8:19) is az Isten tüzeiben válunk!”³

A kérdés már csak az, hogy ez az összefonódás és egybekapcsolódás pusztán a tudás szintjén, vagy teljes emberi, testi-lelki, szellemi, múltbéli, jelenlegi és eljövendő lényegünk szerint is megtörténik? Ez a Krisztussal való titokzatos *egybeszerkesztésünk*⁴ az emberi hinni akarás valamiféle *zsidóváruja*, a vallásos képzelet alkotta túlélési technika, vagy a hit kezével megragadott de Isten által teremtett valóság? Én ez utóbbi mellett foglalkozok állást, bár fogalmam sincs, hogy miként lehetséges ez a minden értelmet felülmúló igazság. Ahogyan azt sem tudom felfogni, hogy miként lehetséges az, hogy örökkévaló Uram hangját és Igéjét a folyamatos halál meghalásában halottként hallgatva hallom meg és az Ő szava eme meghallásával általmegyek Ő vele együtt a halálból az életbe (János 5: 24-25). Pusztán a hit Ő reá való tekintésével állapotot váltok (János 3: 14-18), akár kapcsolódik hozzá hatalmas érzelmi aktivitás, akár olyan észrevétlen ez, mint a földben kicsírázó mag, láthatatlan csirabontási pillanata, az új élet a mindent elemészto rothadás feletti szelid győzelmé.

Az ember teljességre jutását és vele együtt a történelem vége tételét többen is megfogalmazták. A kríziseiben összeomló világról mondhatni minden megelőző első alkalommal Dániel messiásról szól próféciájában találkozunk.

„A hatvankét hét elmúltával pedig kiirtják a Messiást, és senkije sem lesz. A várost és a szent helyet pedig elpusztítja a következő fejedelem népe. Vége lesz mintegy vízözön által, és eldöntött tény, hogy pusztán áll a háború végéig. És egy héten át sokakkal megerősíti a szövetséget, de a hét felénél véget vet a véresáldozatnak és az ételáldozatnak, és utálatosságok szárnyán pusztít, amíg rá nem szakad a pusztító az elvégzettet pusztulás.” Dániel 9: 26-27.

Dániel óta létezik *az utálatosságok szárnyán pusztító utálatosság* néven a gonosz, ki a *folyamatos krízisei* gerjesztése által pusztít. Homályban lévő, de valós személye az Isten akarata és végzés szerint adott. Francis G. Wilson szerint *Donoso Cortes Proudhon*, a tökéletes ellenforradalmi teoretikus neve a folyamatos válság tényével fonódott egybe, amint azt a későbbiekben látni fogjuk, „mélyen megértette a modern haladás-vallás keresztyén-ellenes és mégis 'keresztyén' tartalmát.”⁵

G. W. F. Hegel számára a világtörténelem lényegében *ante és post Cristum* történelem. „Krisztussal az idő beteljesedett, és a történelmi világ elvileg lezárult. Mert csak a keresztyén Isten igazán szellem és ember egyszersmind. Ez az alapelv a sarokvas, melyen a világtörténelem fordul,”⁶ - állapítja meg Hegelre vonatkoztatva Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet könyvében. Hegelre és Karl Marxra reflektálva Francis Fukuyama szerint „mindkét gondolkodó úgy vélte, hogy a társadalmak következetesen fejlődnek a rabszolgaságon és az önellátásra termelő mezőgazdaságon alapuló egyszerű törzsi közösségekből a különböző teokráciákon, monarchiákon és feudális arisztokráciák uralmán át modern liberális demokráciává és kapitalizmussá, melynek mozdatója a technika. (...) Az *Előadások a világtörténelem filozófiájáról* (1830) Bevezetőjében Hegel leírja, milyennek látszik a történelem világa az első pillantásra:

„Hatalmas képet látunk: (...) Egyszer azt látjuk, hogy egy általános érdek átfogóbb tömege nehezebben mozog előre és a kicsinyes viszonyok (az önérzetességből fakadó harag, szégyen büszkeség játszmái, „a szenvedélyek e színjátéka”) végtelen sokaságának kiszolgáltatva szétporlik, máskor azt, hogy roppant nagy erők latbavetése kicsiny dolgot szül, a jelentéktelennek látszóból viszont valami roppant nagy fakad, ... s ha eltűnik az egyik, minjárt helyébe lép a másik.” Mindebből levonható „általános gondolat, az 'első kategória', mely 'az egyének, népek, államok váltakozásának látványából adódik, melyek egy ideig vannak ... és

azután eltűnnek” – „a változás kategóriája”. (...) „A változás e kategóriájához csatlakozik azonban mindjárt a másik oldal, az, hogy a halálból új élet támad fel.”⁷

Hegel itt feltesz egy lényeges kérdést, tudni illik „ha a történelmet annak a vágóhídnak tekintjük (...) amelyen feláldozzák a népek boldogságát, az államok bölcsességét és az egyének erényét, a gondolatban szükségképpen feltevőik a kérdés: kinek, mely végcélnak hozták e roppant nagy áldozatokat”⁸

A megismerést illetően a legtöbb amire eljut Hegel az, hogy a „megismerésünk annak a belátásnak az elnyerésére irányul, hogy amit az örök bölcsesség céloz, az, miként a természet talaján, azonképp a világban valóságos és tevékeny szellem talaján is megnyilatkozott. Vizsgálódásunk ennyiben teodicea, Isten igazolása... Meg akarjuk érteni a bajt a világban általában, beleértve a gonoszt...Igazából semmi sem szólít fel annyira az ilyen kibékítő megismerésre, mint a világtörténelem.”⁹

Mind Hegel, mind pedig Marx feltételezte, hogy a társadalmak fejlődése nem végtelen, s hogy akkor fejeződik majd be, amikor az emberiségnek sikerül majd kialakítania egy olyan társadalmi formát, amely *kielégíti legmélyebb és legalapvetőbb vágyait*. Így mindkét gondolkodó felállította „a történelem vége” tételét: Hegel ezt a véget a liberális államban, Marx a kommunista társadalomban látta.”¹⁰

Bármennyire tagadják is, a nevezett szerzők történelemmeghatározása, bibliai, azaz zsidó keresztyén gyökerű, s így elválaszthatatlan a Messiástól, hiszen egyedül ő az, aki „*kielégíti az ember legmélyebb és legalapvetőbb vágyait*”, mely az egyetemes keresztyén hitvallás szerint a bűneink bocsánatán keresztül a test feltámadása és az örök élet. Hamis messianizmusuk tehát bibliai, hiszen maga Jézus előre megmondta, hogy ez lesz.

Fukuyama is meghatározta az utolsó embert, ez pedig az, aki már abban a társadalomban „él”¹¹, amit „az emberiségnek magának sikerül kialakítania, s amely kielégíti legmélyebb és legalapvetőbb vágyait is.”

„Hegel szerint az embereknek, akárcsak az állatoknak, vannak természetes szükségleteik és rajtuk kívül levő tárgyakra, ennivalóra, innivalóra, menedékre irányuló vágyaik, s legfőbb gondjuk testük fenntartása.”¹² „Az ember (...) alapvetően különbözik az állattól, mert ezen felül más emberek vágyára is vágyik, vagyis azt kívánja, hogy elismerjék. Pontosabban azt kívánja, hogy emberként ismerjék el; olyan lényként, akinek bizonyos értéke és méltósága van.”¹³ Azt a hajlandóságot, hogy énüknek bizonyos értéket tulajdonítunk, és megköveteljük ennek az értéknek az elismerését, a mai köznyelv ’önérzetnek’ nevezné. Az önérzetességre való hajlam a lélek *thümosz*-nak nevezett részéből származik. Olyan ez, mint valami velünk született igazságérzet. Az emberek szentül hiszik, hogy bizonyos értékük van, s ha mások úgy bánnak velük, mintha ez az érték kisebb volna, *haragot* éreznek. Ha nem viselkednek saját értéktudatukhoz méltóan, *szégyent* éreznek, ha pedig értéküknek megfelelően kezelik őket, *büszkeség* tölti el őket. Az elismerés vágya és vele kapcsolatos érzések – harag, szégyen és büszkeség – a politikai (de a vallási, egyházi, gyülekezeti és családi) élet szempontjából döntő fontosságú részei az emberi személyiségnek. Hegel szerint ezek viszik előre (szerintem pedig a saját végzetük által a nagy végzetbe) az egész történelmi folyamatot.”¹⁴ „Úgy látszik, az emberi érdekek, a szenvedélyek és az önző vágyak kielégítése minden történelmi cselekvés és szenvedés leghatékonyabb forrása, tekintet nélkül törvényre, jogra és morálra,”¹⁵-állapítja meg Karl Löwith.

Meglátásom szerint az emberiség nagy korszakainak arc és név nélküli nagy társadalom-mérnökeinek ezen a területen válik jelentőssé úgynevezett háttérhatalmi alantas manipuláló tevékenysége, - amit a Biblia ezt az egyszerűség kedvéért a *törvénytíprás elrejtve működő*

*bűnének*¹⁶ nevez – mikor is káoszteremtő diaboloszként éppen ezeket az érzéseket játszó ki és fordítják mesterien egymás ellen el egészen a holocaust végzetéig.

C. S. Lewis szerint az ember legmélyebb és legalapvetőbb vágya az Istenben való örömben adott, determinált. C. S. Lewisnek a *Csűrűcsavar levelei* című írásában, - az „ördög és tanonca” allegóriájában, az egymás közti képzelte levelezésében - megfogalmazott alapigazságai ma, itt és most rendkívüli aktualitással bírnak! Nevezett könyvében az ördög (diabolosz) ószövetségi nevével sátán (vádoló), vagy ő a kígyó (az éden kerti kísértő) a jó „ATYA”, Isten pedig a Gonosz ELLENSÉG. A gondolat egyáltalán nem újkeletű, hanem az emberiség történelme során a kezdettől fogva, aztán újból és újból hatalmat bitorló gondolat és erő. Az Édenben a bűnesetben a kígyóval szövetségbe lépő ember Isten ellen vívott ádáz háborúja ez. Az ókorban a kígyó imádatában¹⁷ öltött testet. Ezt az ősrégi elvet melegítette újra a XIX században a magát radikális ateistának nevező *Donoso Cortés Proudhon*, mikor így fogalmazott:

„Ne mondják nekünk: >>Isten útjai kifürkészhetetlenek<<! Kifürkésztük útjait, s a véres ösvényeken gyengeségnek – ha nem gonoszságnak bizonyítékaira leltünk (...) Örök Atya, Jupiter vagy Jehova, ismerünk Téged: örökön Ádám irigye voltál, vagy és leszel, és zsarnoka Prométheusznek.”¹⁸ „Isten az ember ellenlábasa csakúgy, mint Jehova Izraelé”¹⁹ Donoso Cortés célul tűzte ki magának, hogy probono fog önkénteskedni a nagy Fényhozónak, annak érdekében, hogy egyszer és mindenkorra döntésre vigye az ember és Isten közt zajló örök harcot. „Hiszen Isten avagy az abszolútum az emberi haladás előtt tornyosuló egyik nagy akadály, és az ökonomiai, politikai és vallási abszolutizmusok egyik kiapadhatatlan forrása.”²⁰

C. S. Lewis *Csűrűcsavar leveleiben* tehát Atya néven nevezi el az európai emberhez Prométheuszként közel kerülő úgynevezett ő a kígyó képében is már megjelent „jó akarót”, ugyanakkor legfőbb ellenlábasként, magát az Istent nevezi meg, aki Zeusz, vagy éppen az ő kimondhatatlan Jehova nevével jött hozzánk közel.

„Az öröm, - szólal meg a jó Atyává lett fő bajkeverő ördög - az Ellenség (azaz Isten) kelléktárából való eszköz, s éppen ezért a jelenben élhető át. A bűn, a tőlünk (ördög és követői) származó toldalék a jövő felé irányult,”²¹ – állapítja meg C. S. Lewis, majd így folytatja:

„De maga az öröm mégis csak az Ellenég (=Isten) találmánya, s nem a miénk. Ő csinálta a gyönyöröket, nekünk szerteágazó kutatásaink ellenére sem sikerült egyetlenegy sem előállítanunk. Csupán annyit tehetünk, hogy az embereket arra ösztökéljük, hogy az Ellenség (=Isten) alkotta örömeiket általa tiltott időpontban, módon vagy mértékben élvezzék. Ezért szüntelenül arra törekszünk, hogy minden örömet kiszakítsunk természetes feltételeinek talajáról, és ott gerjesszük fel, ahol a legtávolabb esik a természetestől, és a legkevésbé emlékeztet a Teremtőre, s a legkevésbé örömet okozza. Aranyszabály: a vágy mind gyötrőbb legyen, a gyönyör mind csekélyebb!”²² A harmadik évezred társadalommérnökei a káoszteremtő felforgatásnak pontosan ezzel a technikájával lovagolják meg az a hegeliánus tételt mely szerint az ember, mint a „humanitárius ateizmusában” már tökéletesen szabad individuum, aki a morális felszabadulás végső fokára jutva teljesen felszabadított, s mint ilyen már Jézus óta végre egyenlő az Isten előtt, a reformáció óta egyenlő az ész és a lelkiismeret előtt, a francia forradalom óta egyenlő a törvény előtt, a fasizmusmal iker testvér kommunizmus gazdasági, társadalmi és faji forradalma óta, miben levetkőzte magáról a vallás, az arisztokrácia, a polgárság utolsó maradványát (Löwith, Karl 1994, 106) is és a végérvényes egyenlőségébe vághat, ami nem egyéb, mint azon alapvető igényének kielégítése, hogy ez a szabadságában istenivé vált individuum más emberek vágyára vágyik. Ez „a világ, a legveszedelmesebb kísértések egyike (...)”²³, s nem egyéb, mint Szodoma zsarnoki teljhatalommal történő feltámasztása és oly égisz alá való magasztalása, hogy Istent a lábánál fogva rántsák alá a pokolba!

Proudhon úgy vélekedik, hogy „minden értelmes és szabad ember első kötelessége, hogy Isten gondolatát kérlelhetetlenül kivesse fejéből és lelkiismeretéből.”²⁴ Hiszen, ha Isten létezik, akkor - lényegéből fakadóan – ellenséges természetünk iránt. „Az örökkévaló Isten és a véges ember annak annak az engesztelhetetlen harcnak elszánt riválisai, amelynek tétje a világegyetem fölötti racionális előrelátás révén gyakorolt uralom.”²⁵ „Az évszázados harcba, melyet az emberiség az istenség ellen vívott, s azért, hogy úrra legyen saját sorsa fölött, Isten nem avatkozott bele; nem rövidítette meg az ember szenvedéseit, hanem - mint Jóbot – kínozza őt. Isten 'lelkiismeretünk kísértete', s az isteni Gondviselés valamennyi attribútuma – atya, király, és bíró - nem mások, mint humanitás karikatúrai, melyek összeegyeztethetetlenek a magabiztoscivilizációval, és amelyek a történelem katasztrófái megcáfolnak.”²⁶ Az Isten Donoso Cortés által gyengének és gyávának látott hallgatását a Szentírás Zsolt 2.-ban így olvassuk:

„Miért dühösködnek a pogányok, és gondolnak hiábavalóságot a népek? A föld királyai felkerekednek és a fejedelmek együtt tanácskoznak az Úr ellen és az ő felkentje ellen: Szaggassuk le az ő bilincseiket, és dobjuk le magunkról köteleiket! Az egekben lakozó neveti, az Úr megcsúfolja őket. Majd szól nekik haragjában, és megrettenti őket gerjedelmében: Én kentem ám fel az én királyomat a Sionon, az én szent hegyemen!”
Zsolt 2:1-6.

Vita tehát egy és ugyanaz kezdettől foga, hogy tudni illik kié a mindörökké való ország, a hatalom és a dicsőség (Máté 6: 10)? E világban az ember és Isten antinómiájának nincs végső megoldása. Ebből is látnunk kell, hogy ember és Isten kibékíthetetlen ellentétje az emberiség részéről sem az ókorban, sem a XIX, sem pedig a XX. században nem jutott végső nyugvópontjára, mert ahogyan *H. de Lubac* fogalmaz: „*on n'a jamais fini de se débattre contre Dieu*”²⁷ (soha nem fejezzük be az Isten elleni harcot). Mi is ez az antagonisztikus harc, melyet már Ézsaiás is megfogalmazott?

„Jaj azoknak, akik a vétket hazugságnak kötelein vonszák, és a bűnt mint szekeret köteleken; Akik ezt mondják: siessen és tegye hamar munkáját, hogy lássuk, s közelítsen és jöjjön el Izrael Szentjének tanácsa, hogy tudjuk meg. Jaj azoknak, akik a gonoszt jónak mondják és a jót gonosznak; akik a sötétséget világossággá s a világosságot sötétséggé teszik, és teszik a keserűt édessé, s az édest keserűvé! Jaj azoknak, akik maguknak bölcseneknek látszanak, és eszesek önnön maguk előtt! Jaj azoknak, akik hősök borivásban és híresek részegítő ital vegyítésében; Akik a gonoszt ajándékért igaznak mondják, és az igazak igazságát elfordítják tőlük: Ezért, mint a polyvát megemészti a tűznek nyelve, és az égő széna összeomlik: gyökerük megrothad, viráguk mint a por elszáll, mert a seregek Urának törvényét megvetették, és Izrael szentjének beszédét megutálták. Ezért gerjedt fel az Úrnak haragja népe ellen, és felemelé rá kezét, és megveri, hogy a hegyek megrendülnek, és holttestük szemétként fekszik az utcán. Mindezekkel haragja el nem múlt, és keze még felemelve van. És zászlót emel a távoli népeknek, és süvölt a föld határán [lako]zóknak, és íme hamarsággal könnyen eljönnek.” Ézs 5:18-26.

Íme az ősi lázadás programjának summája!

„Jaj azoknak, (...) akik ezt mondják: siessen és tegye hamar munkáját, hogy lássuk, s közelítsen és jöjjön el Izrael Szentjének [קדוש קדוש] (qádōš qádōš) tanácsa [עצה] ('écáh) terv, szándék], hogy tudjuk meg!” Ézs 5:19.

Erre az Isten provokáló kérdésre tudjuk Isten válaszát a történelemből. Hamar eljöttem Nebukadneccar seregei és rabszolgává tették Júda népét is. Miután megnyugodott az Úr,

újraplántálta Izraelt, hogy betölthesse népének a váltság ígéretet és Izrael Szentjét a világba hozhassa, a mi Urunkat Jézus Krisztust. Meglátásom, hogy a legutolsó provokációra is hasonlóképpen fog válaszolni, mielőtt megjelenne népével dicsőségben ítélni élőket és holtakat.

Eugène Pottier (1816–1887) szövegezésében pedig ugyanezt így halljuk:

Föl, föl, ti rabjai a földnek,	És nemzetközivé lesz
Föl, föl, te éhes proletár!	Holnapra a világ.
A győzelem napjai jönnek,	Védelmező nincsen felettünk,
Rabságodnak vége már.	se isten nem véd, sem király:
A múltat végképp eltörölni,	A közjó alkotói lettünk –
Rabszolga-had, indulj velünk!	hát vesszen el, ki ellenáll!
A Föld fog sarkából kidőlni,	Pusztuljon ez a rablóbanda,
Semmik vagyunk, s minden leszünk!	a rabságból elég nekünk.
	A lángot szítsuk, rajta, rajta!
Refrén: Ez a harc lesz a végső,	A vas meleg, hát ráverünk. (Refr)
Csak összefogni hát,	

Bizony 1888. július 23-óta is hiába szól egyre őrzöngőbb módon az Internacionálé, mert az Isten Messiási és mindere kiterjedő, mindenhez jogot formáló teljhatalmú uralma oly mértékben és felháborítóan irritáló az új legbensőbb identitását szodomainak megélő embereknek, hogy ezt kell Istennek és bármely gyarló mai képviselőjének is mondaniuk:

- „Eredj el innen! Majd így folytatják:
- Ez egy maga nálunk a jövevény s ő szabja a törvényt? Majd gonoszabbul cselekszünk veled, hogy nem azokkal.” 1Móz 19:9.

Az idézet abból a jelentből való, amikor Szodoma férfiainak apraja és nagyja egy akarattal, az ajtóját reá törve követelik Lóttól azon jogukat, hogy a hozzájuk betért idegeneket szexuális kapcsolat létesítése által ismerhessék meg! Így akarták más emberek és lények vágyérzelmeit érezve átélni, hisz ezek a szodomai érzeni akaró fehérjehalmazok, már akkor (kb. négyezer évvel ezelőtt) minden megkötéstől szabadok voltak, s eme szabadságukat Szodoma szabad városának liberális alkotmánya is garantálta.

Proudhon szerint Isten „ellenében teszünk szert a tudományra s a jólétre, ellenében alkotjuk meg a társadalmat: minden előrelépés győzelem, amely szétzúzza az istenséget.”²⁸ Ez mindenestől foga Ádám elsőszülöttjének Káinnak a gondolata és a cselekedete, aki a Szentírás Szentlélek általi olvasata szerint az özönvíznek épített, várost, társadalmat, birodalmat és emberi történelmet.

„Proudhon késznek mutatkozott arra, hogy végrehajtsa Lucifer művét, anélkül, hogy bármifajta jutalmat (Mt 4: 1-11 és Lk 4: 1-12) kérne érte. Proudhon radikális elhatározásának, hogy a bukott Angyalt Atyaistenek tekintse, kortárs szimbóluma Baudelaire ismert sora: „*Race du Cain, au ciel monteet sur la terre jette Dieu.*” (Káin faja, emelkedj fel a mennybe, és dobd Istent a földre!) kiáltja bele a világba. Proudhon – blaszfémiái ellenér és Baudelaire hasonlóan – legbensőbb motívumait tekintve mégiscsak (...) egy vallásos lélek szenvedélye (...) volt.”²⁹

Sajnálatosan viszont, ami Proudhon esetében még csak pusztán szenvedély, szenvedés és a legfőbb jó utáni legbensőbb vágy volt, addig a XX század az általa is meghirdetett törekvések horrorisztikus kivitelezése lett. C. S. Lewis eme ördögi mestermű első két nagy fejezetének, az első és második világháborúnak elszenvető szemtanúja, emezek baljós árnyékának pedig, a szovjet kommunizmusnak fültnúja volt, és bizony ő nem bizonyult áruló írástudónak, hanem

hűséges tanúként nevezte néven az addig elképzelhetetlen pusztításoknak szellemi gyökérzetét; íme:

„Az emberfajzat az időben él, Ellenségünk (=Isten) viszont az örökkévalóságra szánja őt. Ezért – úgy gondolom – azt szeretné, hogy különösen két dologra irányítsák a figyelmüket: az örökkévalóságra meg az időnek ama pontjára, melyet az emberek „jelennek” neveznek. Mert a jelen az a pont, ahol az örökkévalóság az idővel érintkezik. Kizárólag a pillanat élményében adatik az emberfajzatnak olyan tapasztalás, amely hasonlatos Ellenségünk (=Isten) tapasztalatához a teljes valóságról; csakis itt adatik meg neki a szabadság és a valóság ajándéka”³⁰ egyetlen szempillantásban.

„A mi dolgunk ezzel szemben az, hogy elszakítsuk őket az örökkévalóságtól, s elszakítsuk a jelentől. Ebből a célból olykor arra kísértjük némelyiket (például, ha özvegyasszony vagy tudós az illető), hogy a múltban éljen. (...) Sokkal többet ér, ha arra bírjuk rá őket, hogy a jövőnek éljenek. Szenvedélyeink élettani szükségéből eleve a jövő felé irányulnak, s a róla való gondolkodás reményeket és félelmeket támaszt bennünk. S mivel a jövő ismeretlen előttünk, ha sikerül elérnünk, hogy róla töprengjenek, csak a képzeletükkel járatjuk a bolondját. Egyszóval: a jövő hasonlít a legkevésbé az örökkévalósághoz. A jövő az, ami az időben a leginkább ideigvaló; hiszen a múlt már megmerevedett, és nem változik többé, a jelent pedig egészen átragyogják az örökkévalóság sugarai.”³¹

„Ezért pártoljuk annyira az olyan jelszavakat és irányzatokat, mint „teremtő evolúció”, „tudományos humanizmus”, „kommunizmus” – melyek az emberfajzat ragaszkodását az ideigvalóság legbensőbb magva: a jövő felé irányítják. Ezért gyökerezik csaknem valamennyi bűn a jövőben.”³²

„A hála a múltra néz, a szeretet a jelenre; a félelem, a kapzsiság, a kéjvágy és a törtetés előretekint.

Ne gondold, hogy a kéjvágy kivétel! Abban a pillanatban, amelyben az élvezet bekövetkezik, a bűn (s minket kizárólag a bűn érdekel) már a múlté. A folyamatnak az öröm csak egy része, amit legszívesebben kiiktatnánk, ha ezzel együtt el nem veszítenék magát a bűnt is. Az öröm az Ellenség (=Isten) kelléktárából való eszköz, s éppen ezért a jelenben élhető át. A bűn, a tőlünk származó toldalék a jövő felé irányult.”³³

„Az Ellenség (=Isten) nem akarja, hogy az emberfajzat szíve a jövőn csüngjön, gazdagsága a holnap kincse legyen. Mi viszont - *az ördög atya gyermekei*³⁴ - éppen ezt akarjuk! Az Ő eszménye az olyan ember, aki ha hivatása okán egész nap az utókor jólétén munkálkodott is, képes kitörölni lelkéből a jövő gondját, s az égre bízva a dolgot, máris a jelen pillanat követelte türelem vagy hála gyakorlásával foglalja el magát. Mi azonban olyan embert akarunk, aki a jövő megszállottja; akit a földön elkövetkező mennynek vagy pokolnak látomásai kísértenek; aki azonnal kész áthágni az Ellenség (=Isten) parancsait a jelenben, ha elhitjük vele, hogy ezzel amazt elérheti, emezt elháríthatja; akinek hite olyan programok sikerén vagy kudarcán áll vagy bukik, melyeknek végét nem is fogja megérni.

A mi vágyunk az, hogy az egész fajzat örökké a szivárványt kergesse; még véletlenül se legyen az adott pillanatban becsületes³⁵, derék vagy akár boldog, hanem az adott pillant minden valóságos ajándékát égesse el a jövőendő oltárán.”³⁶

Ki gondolná, hogy napjainkban a végtelenségig kitolt szabadság nevében ezek a vágyak már réges-rég nem az Isten által nekünk adott öröm és boldogság, hanem a legalantasabb, a

legocsmányabb és a legperverzebb gyilkos kívánságok pokolig tartó végtelen sora? A ketrecharcos embermészárlási showtól a háborús népirtásokig, a pedofiliától a nekrofiliaig (necrophilia), a gender nemtelen nemeitől a gyermekáldozattal egyenértékű abortuszon, majd pedig az eutanázián át a *black lives matter* vérszomjáig minden gyönyört és kéjvágyat felszító vérontás, amit a Szentírás csupán egyetlen névvel jelöl: Szodoma³⁷?

Pál apostol ezt az utolsó embert a törvénytípróként, a bűn embereként identifikálja, János pedig az Antikrisztusnak. Ez az a bizonyos utolsó ember, 'ami' maga mondja meg, hogy mely legmélyebb és legalapvetőbb vágyait fogja bármilyen áron bármikor kielégíteni. Utolsó nemcsak végtelen gazemberségében, hanem abban az értelemben is, hogy senkit nem hagy életben maga után, mert minden élő a maga pszichopata és perverz képére és hasonlatosságára formálva magával ránt a pokolba.

'Számunkra' a történelem – mondja Hegel 235 év távlatából – a szellem története, és noha a szellem ugyancsak elemeszi magát a halál és élet egymásból keletkező folyamatos váltakozásaiban „mégsem ugyanabban az alakban tér vissza, hanem 'emelkedettebben átszellemítve' bukkan elő. Minden szakaszban tulajdon nyersanyagává lesz, mi által az ember szellemi története a beteljesedés mind magasabb fokára hág. Ekképp a pusztta váltakozás elképzelését a történelem természetes feltételeit is átfogó szellemi tökéletesedés képzelete váltja fel.”³⁸

Ma tehát, amikor az ember hegeli értelemben értendő az immár *más vágyára is vágyó szabad ember* voltát a legszélsőségesebb határokig kitolva, mintegy kaini jellel és pecséttel³⁹ törvényi erővel is elismerik és garantálják, feltevődik a tudományosnak titulált filozófiai jóslatra hivatkozó kérdés, hogy tudni illik ez a mai ember volna a tökéletességre jutott szellem megtestesítője? Vajon milyen szellem megnyilvánulása ez? E korszak (ὁ αἰών) istenének szelleme ez, aki [τυφλόω (tüphlóó)] megvakítja a hitetlenek elméit, hogy ne lássák a Krisztus dicsőséges evangéliumának világosságát, aki az Isten képe (2Kor 4:4).

Ezzel az ember teljes romlását dicsőséges felemelkedésnek látó vaksággal ellentétben Isten az embert a maga képére és hasonlatosságára formálva a boldogságra, az öröme és örök életre teremtette a maga számára!

J. Burckhardt szerint „ha egy radikális válság történelmünk kontinuitását valóban szétrobbantaná, az a történelem végét jelentené.”⁴⁰ Természetesen ez frontálisan helyezkedik szembe Collingwood állításával (i.m. 94., 168., 281. o.), hogy „a történelemfilozófiának a jelennel kell végződnie, és az eszkatológiát, mint idegen elemet ki kell küszöbölnie, minthogy csakis, ami megállapítható, az történt meg. »Amikor történészek azt állítják, hogy előre meghatározhatják a jövőt, biztosra vehetjük, hogy valami nincs rendben a történelemtől vallott alapfelfogásukkal.« ”⁴¹ „Burckhardt ragaszkodik ahhoz, hogy a történelem észszerűsége tudásunk számára hozzáférhetetlen (ahogyan Hegelnél a gondviselés terve hozzáférhetetlen a megismerésünk számára⁴²), minthogy az örök bölcsesség céljaiba nem vagyunk beavatva. (...) A történelem filozófiája, akárcsak a teológiája, a kezdet kezdetével és a végső célokkal foglalkozik, a profán történész pedig egyikkel sem törődik. Egyedül a történelem örök középpontja hozzáférhető a számára: a szenvedő, törekvő és cselekvő ember úgy, ahogy van, ahogy mindig is volt, és mindig is lesz.”⁴³

Léon Bloy szerint viszont a „történelem struktúrával és értelemmel bíró voltának igazolhatósága előfeltételezi, hogy » *L holocauste préalable du Libre Arbitre, tel, du moins, que la raison moderne peut le consevoir*« (A modern ész legalább észrevehető a Szabad Akarat holokauszt előzetesét, vagy A Szabad Akarat korábbi holokausztja, legalábbis

amilyenek a modern ész is belátja) – vagyis mint minden szükségszerűségtől eloldozott önkényt, aminek folytán a modern értelem képtelen felfogni, hogyan vihet végbe valaki szabadon egy szükségszerű tettet. Textes choisies, ed Bégiun (Freiburg, 1943) 71. o. skk.”⁴⁴

Mondanom sem kell, hogy az oly nagy becsben tartott *Szabad Akarat* mindenkori holocaustja, mint kezdet és vég, alfa és ómega, az bizony a megfeszített Krisztus, a botránykő, akit a modern értelem sem képes felfogni, hisz alkalmatlan volt rá úgy a premodern, mint ahogyan képtelen lesz befogadni postmodern értelem is, mert ezt a velünk született és befogadásra adatott értelmet e világ istene megvakította! Hogy pedig Burckhardtot idézzem „minthogy csakis, ami megállapítható, az történt meg”, a Krisztus keresztre feszítés általi váltságshalála megtörtét, ahogy az is, hogy Isten a Fia feltámasztásával pecsételte meg azt, hogy a régi elmúlt, de ugyanakkor a Fiában, Jézus Krisztusban újjá is lett minden.

Az Isten örök végzésében és bölcsességében elrejtett és elrendelt világteremtői és ebből következően szükségszerű tett mögött az emberi „szabad akaratnak” egy szükségszerűen bináris döntése, választása rejtőzik. Ez a választás határozza meg a teljes emberiség történelmét, kezdettől a végig. Egyik választás az élet valóságára épülő bizalom valóban szabad és boldog döntése, az örök élet, az élet fája, vagyis Krisztus mellett, a másik pedig az élet valóságát tagadó hitetlenség gyűlölettel teljes lázadása és a halál választása, a jó és gonosz tudásának fája, az Antikrisztus melletti szolgálai döntés. Mindkettő történelmet formáló szellemi valóság. Ki a halált választotta, a holocaustot választotta, amit lehetetlen túlélnie és a kárhozat halálával pusztul el benne és általa. Viszont a Krisztus választását hasonlóképpen lehetetlen túlélni. Az ő kereszthalál általi kiirtásával a pusztítás elhatároltatott és addig tart a folyamatos halállal való meghalás, amíg vég magának a pusztítónak is véget vet (Dániel 9: 26-27). Ezt az igazságot tanítja nekünk a szent keresztség is, amiről előbb szóltam! Így a keresztyénség a halálban elrejtett élet diadalának a története, aminek a végső leleplezést (apokalipszisét) sóvárogva várjuk!

A halál felett diadalt aratott Isten Fia Messiás Jézus az írások szerinti harmadnapon az ő korának egyházában lelepleződött, míg a világ előtt elrejtetett. Valósága ma is csakis a krisztusi gyülekezetben látható és tapasztalható.

Ez feltámadását jelentő „*harmadnap*” kétezer évvel ezelőtt húsvét vasárnapjára esett és vele feltartóztatathatatlanság elkezdődött a mi Krisztus feltámadását másoló feltámadásunk, ahol a másolás nem pusztán a feltámadásra vonatkozik, hanem sokkal inkább a teljes folyamatra, ami a romolhatatlan magból való születésünkkel kezdődik és a feltámadás gyümölcsének beérésével, és annak nagy learatásával végződik.

Tudjuk, hogy az Úr tanítványai, a Jézus életének, szenvedésének, halálának és feltámadásnak tanúi erre a „harmadnap” utáni időre várták az ország, vagyis az Isten örök uralmának a helyreállítását. Meg is kérdezték a menybevitelére váró feltámadott Jézustól:

- Uram, avagy nem ez időben állítod-e helyre az országot Izraelnek? Mire Ő ezt válaszolta:
- Nem a ti dolgotok tudni az időket vagy alkalmakat, melyeket az Atya a maga hatalmába helyzetetett. Hanem vesztek erőt, minekutána a Szent Lélek eljő reátok: és lesztek nekem tanúim úgy Jeruzsálemben, mint az egész Júdeában és Samariában és a földnek mind végső határáig. Apcs 1:6-8.

A tanítványok tehát a nagy helyreállítás, illetve a messiási örök uralom ideje felől faggatják Krisztust. Egyfelől mi romlott el, mi zökkent ki a helyéből, hogy azt magának a Messiásnak kell helyre állítania? Másfelől „senki nem faggatóznék a történelem értelme felől, ha az már

magukból a történeti eseményekből nyilvánvaló volna. Másrészt értelem-nélküli is csak egy végső értelmet keresve tűnhet a történelem. Csalódások csak akkor érhetnek, ha vártunk valamit. Az azonban, hogy egyáltalán a történelem egészének értelmére és értelmetlenségére kérdezzünk, maga is már történelmileg meghatározott: zsidó és keresztyén gondolatok szülték a mérték nélküli kérdést. Komolyan a történelem végső értelmére kérdezni – ez túllép minden tudhatón, és elállítja lélegzetünket; légüres térbe lök bennünket, melyet csak a remény és hit töltheti ki.”⁴⁵ „A történelmi történések (...) csak akkor értelmesek, ha egy, a tényleges eseményeken túlmutató cél-okra utalnak, s mert a történelem időbeli mozgás, a cél-ok egy eljövendő cél kell legyen. Sem egyedi történések, sem történések sora nem értelmes vagy céllal bíró önmagában. Az értelmük az időbeli beteljesedésen múlik. (...) A végső cél időbeli dimenziója így egyfajta eszkatológiai jövő, a jövő pedig számunkra csak a várakozásban és reményben van jelen (Lásd Augustinus: Vallomások XI. k.).”⁴⁶

Tudjuk, hogy Máté horrorfilmekhez illő dolgokat helyezett el erre, vagyis a feltámadás első zsengejének a váltságból részesült szent nép előtt való megjelenésének az időszakra, amikor a Jézus halála beállta eseményeiről többek közt így számol be:

„És íme a templom kárpítja fölétől aljáig ketté hasadt; és a föld megindult, és a kősziklák megrepedeztek; És a sírok megnyílnak, és sok elhunyt szentnek teste föltámad. És kijövén a sírokból, a Jézus föltámadása után bementek a szent városba, és sokaknak megjelenének. Máté 27:51-53.

Mi tehát ez az ész veszejtő borzalom? Egyfelől, az írások szerint a feltámadás első zsengejének a bemutatása! Jobb hiány pedig és másfelől úgy fogalmaznék, hogy az időkontinuum kizökkenése és összetörése, ami a világunkban úgy jelenik meg, hogy a gonosz az Isten Fia Jézus megölésével diadalt vett a velünk láttatott idő és történelem felett. Ez azonban az önmotogató gonosz saját szubjektív valóság interpretálása, de Szentlélekisten kinyilatkoztatása szerint nem ez a valóság! Igaz, hogy olybá tűnik, hogy a gonosz a Jézus megölésének fő művével azóta is időt és teret orozz el magának, de eme lopott idő és tér felett sem ő a teljhatalmú Úr, hanem Jézus Krisztus, akinek adatott minden hatalom mennyen és földön. Mikor tehát Máté azt mondja, hogy a szentek feltámadása a Krisztus harmadnapi feltámadásával együtt megvalósuló esemény, akkor nekünk ezt úgy kell értenünk, ahogyan erről később Pál is tanít⁴⁷, hogy közbeiktatjuk a kereszthalállal egybeeső bűneset, illetve a bűnesettől elválaszthatatlan kereszthalál tényét, a kizökkenést, összetört és mondhatni a vissza, vagy a folyamatosan az összegöngyölés (Vö.: Ézs 38:12; Zsid 1:10-12; Jel 20:11-15) alatt álló időt.

J. Burckhardt gondolata, miszerint, ha egy radikális válság történelmünk kontinuitását szétrobbantaná, az a történelem végét jelentené, egyáltalán nem XX. századi új gondolat, hisz Máté evangélista már pontosan így értelmezte az előtte szóló prófétákat, kik közül Jóel prófétára úgy hivatkozik, hogy az általa megjövendőlt kozmikus eseményeket a Jézus kereszthalál általi kínszenvedéseivel kapcsolta össze. Ez viszont csak egyet jelenthet, hogy tudni illik a megfeszített Krisztus kereszthalála az a bizonyos krízis, Dániel szerint a vég beálltáig folyamatosan pusztító krízis, ami valóban a történelem vége, s így a tér-időé is. A történelem vége pedig egyben a kereszthalállal egybeeső bűneset is, illetve a bűnesettől elválaszthatatlan a kereszthalál, amit senkinek nem lehet túlélnie, hanem az Írás szerint még azon a napon meghal⁴⁸ benne az ember, s így „itt a vége, fuss el véle” nagy bevégeztetés is.

Ugyanakkor, mint egy messziről látható obelisz, a véget ért történelemre utal a keresztyénség Krisztussal kezdődő új időszámítása is. Az egyház kétezer éve deklarálja, vallja, hogy Krisztusban a régi elmúlt és benne újjá lett minden, a világ viszont ebből semmit sem lát, sőt

mindenestől fogva és folytonosan a véget ért történelem romjai alá temették, vakon, reménytelenül megöletve és kárhözottul holtan.

Meg van írva: „Mert hat nap alatt teremtette az ÚR az eget és a földet, a tengert és mindent, ami azokban van, a hetedik napon pedig megnyugodott. Azért megáldotta és megszentelte az ÚR a nyugalom napját.”²Mózes 20: 11. Istennek az általunk mulandóságként érzékelt teremtése hat nap alatt történt, az elmúlhatatlanságé viszont három nap alatt, s mivel egyik teremtés feltételezi a másikat, van legalább egy közös metszéspontjuk, a nap, amikor az Úr megnyugodott minden cselekedetétől! A másik közös metszéspont maga a kezdet, amikor Isten a mennyet, a láthatatlanokat, és a földet, a láthatókat teremtette. A harmadik metszéspont a vég, de mivel Krisztus a kezdet és a vég (Ján 1:1-3; Kol 1:18; Jel 1:8; 3:14; 21:6; 22:13), így a vég egyben az új elmúlhatatlan kezdet is. A teremtés Biblia által megnevezett hat napjában tehát el van rejtve az új teremtés három napja is! A megtestesülés, mint apokalipszis a teremtés egészére is igaz.

„Isten összes szavának, az Ő teljes Igéjének, a kinyilatkoztatásnak a középpontja a megtestesülésben való apokalipszis, vagyis az egyszerre felfedő és eltakaró kinyilatkoztatás. Igen, ez az oka annak, hogy nekünk is hasonló test adatott. (...) Ezért test-lelkünknek még ez állati berendezése és a földi sátor-ház⁴⁹ (pihenő ház) volta is, egy prófécia!”⁵⁰ A testben történő kinyilatkoztatás az összes isteni szó/beszéd középpontja, igen ez az oka annak, hogy ugyanazt adják nekünk is. (...) Így még ez az állati létesítmény is, *a földi sátor házuk*,⁵¹ a saját átlelkesített test-lelkünk, inkarnált lét voltunk egy prófécia,” - mondja J. G. Hamann.

A testet öltés maga tehát apokalipszis, Hamann szerint pedig már a teremtés is az. A kezdettel léte kapott teremtésnek van apokaliptikus olvasata és így eszkatológikus megnyilvánulása is. A teremtéssel nem csak előállt egy teljes világ, hanem ugyanakkor a takarásába is került egy már előtte is létező világ.⁵² A teljes képhez hozzátartozik, hogy mostani világunk hamis⁵³ árnyéka⁵⁴ ama „mennyeinek” és „örökkévalónak”.

Az apokalipszis tehát, a megtestesült testhez kötött kinyilatkoztatás, mely ugyanakkor eltakarás is, ahogy a Szentlélek már a zsolttáros által is megmondta: „*Közli igéit Jákobbal, törvényeit s végzéseit Izraellel. Nem tesz így egyetlen néppel sem; végzéseit sem tudatja velük (...).*” (Zsolt 147: 19-20) Mit nem tudat az Isten az Ő nem népével? A nem nép minek nincs a tudatába? Mit képtelen felfogni, meglátni és megismerni? Mi marad rejtve előle? Ő, aki az Ige középpontjában van. Az Isten népének viszont a saját emberből magára öltött testében lepleződött le, hogy felfedje magát az emberi test előtt,⁵⁵ amely egyébként nem képes másként ismerni. Ő öltötte magára tehát a testünket, és teremtett egy testté bennünket önmagával. A közölt ige, mint testben közölt élet és valóság, Lélek és igazság, mely Isten és ember interperszonális kommunikációjában személyesen történik.

Hegel a maga részéről minden telhetőt elkövetett, hogy „az ész szemével” nézze és értelmes látványként lássa a világot, s benne az emberiség történelmét. Értelmes látványában látni vélte, hogy „a világtörténelem keleten indul és nyugaton ér(t) véget.”⁵⁶ A Biblia szerint pedig keleten kezdődött és ugyanott is ért véget és így végként jut el végső beteljesüléséig. Hegel eszének szeme látása szerint „a görögök perzsák felett aratott döntő győzelmével az értelmes történés a Földközi tenger világába helyeződik át, és a Nyugat keresztyén-germán birodalomban teljeseedik ki.”⁵⁷ A Kelet a világtörténelem gyermekora volt, Görögország és Róma ifjú-és férfikora, a keresztyén-germán népek az öregkora.”⁵⁸

Döbbenetes, hogy Hegel és az övééhez hasonló történelemfelfogások és interpretációk pygmalioni⁵⁹ önbeteljesítő jóslatként deklarálják, hogy „Európa >>végső soron a történelem vége. <<E kelet-nyugati mozgásban a szellem valósághoz és a szabadság tudatához jut, azaz

ezután a »másletben« teljesen »önmagánál« van, minden mást a magáévá tett.”⁶⁰ A Biblia szerint a szellem valóságához való jutása, azaz testet öltése és mindeneket megváltoztató, az embert igazán szabaddá tevő mozgása nem vízszintes kelet-nyugati irányultságú e világi erő, hanem ama mennyei, ki örök Ige és élet, de az idők teljességében testet öltött, hogy lényünk kezdetéig elható váltságával teremtsen újjá, és tegyen igazán szabaddá önmaga számára.

A váltságban nem az ember teszi magáévá a világot, hanem az Úr teszi a maga tulajdonává az embert és általa a gondozására bízott világot. A váltságban nemcsak az ember, hanem az emberhez tartozó világ is tökéletesen az Istené. Pusztán a szem látásához rögzített csillagvizsgáló és az univerzumot kutató gépjeink ezt az igazságot nem mutathatják meg,⁶¹ ahogyan csupán a föld tapadásában kelet-nyugati, észak-déli és vice-versa *irányokat váltva kúszó-mászó és port nyelő erő*⁶² mozgásának letapogatásába beleragadt ész, legyen az akár a *kígyó írásjelében* (1. ábra) csúszó vallásos ész látása is, valójában vak a mindenekfelett álló igazságra, amint azt Ézsaiás is megfogalmazta:

„Mert a ti gondolataitok, nem az én gondolataim és az én útjaim nem a ti útjaitok, így szól az ÚR! Mert amiképpen magasabbak az egek a földnél, akképpen magasabbak az én útjaim a ti útjaitoknál és az én gondolataim a ti gondolataitoknál! Mert ahogyan az eső és a hó lehull az égből, és nem tér oda vissza, hanem megöntözi a földet, termővé, gyümölcsözővé teszi azt, és magot ad a magvetőnek és kenyeret az éhezőknek, úgy lesz az én beszédemmel is, amely számból kijön. Nem tér vissza hozzám üresen, hanem megcselekszi, amit akarok, és eredményes lesz ott, ahová küldtem.” Ézsaiás 55: 8-11.

Hallhattuk, hogy „az emberfajzat az időben él, Ellenségünk (=Isten) viszont az örökkévalóságra szánja őt. Ezért – úgy gondolom – azt szeretné, hogy különösen két dologra irányítsák a figyelmüket: az örökkévalóságra meg az időnek ama pontjára, melyet az emberek „jelennek” neveznek. Mert a jelen az a pont, ahol az örökkévalóság az idővel érintkezik. Kizárólag a pillanat élményében adatik az emberfajzatnak olyan tapasztalás, amely hasonlatos Ellenségünk (=Isten) tapasztalatához a teljes valóságról; csakis itt adatik meg neki a szabadság és a valóság ajándéka.”⁶³

Az idő tehát, amit most élünk, illetve tapasztalunk meg a változás az állandóságban és állandóság a változások pillanatnyiségében emberi illékony valósága az a pont, ahol az örökkévalóság az idővel érintkezik. Burckhard történelemről való *Elmélkedéseinek* egyetlen felismerhető alapelve „a történelem tovaáramlásában való egyfajta állandóság, nevezetesen a történelem kontinuitása.”⁶⁴

2. ábra a Hagia Szophia Allahu akbar jele

Karl Löwith szerint *a történelem értelméről megfogalmazott gondolatok története az egykor az örökkévalóra emelt tekintetnek a pillanatnyiség fogságába horgadásáról, s a pillanatnyi hatalmának történelmi legitimitásáról szól. Az Ewigkeit (örökkévalóság) perspektívájából a Zeitlichkeit (ideiglenesség) kilátástalanságába süllyedésről.*⁶⁵ Erre a számunkra illékony időnek ebbe az összekuszálódott tünő fonatába a teremtő Atya Isten akarata és hívása helyez bele, hogy erről a fonatáról⁶⁶ úgyszintén egyedül az Úristen válasszon le bennünket, s a reménységünk az, hogy Ő akkor örök életre elkészített teremtményeként helyez bele a romolhatatlan állandóság isteni örökkévalóságába.

A kérdés most már csak az, hogy az idő eme fonatáról való leválasztásunk a biológiai testünk elmúlásával esik egyidőbe, vagy egy hosszabb folyamat, melynek pusztán a tényleges megszűntét jelenti a meghalásunk? Másképpen feltéve ugyanezt a kérdést azt kérdezem, hogy Isten mikor kapcsol össze bennünket az idő feletti időnkkel, s mikor választ le a mulandóságra szánt időnkéről? Szerintem a fogantatásunk pillanatban kapcsol össze mindkettővel, mellyel elkezdődik egy olyan életnek nevezett folyamat, amelynek végére egyre kevesebb szállal köttetünk a földi mulandósághoz míg ugyanakkor egyre több szállal kötődünk a nekünk készített mennyei örök élethez.

Írtam 2020 borús, ködös, szürkehomályos adventjében,

Faust Gyula

Jegyzetek:

¹ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 45.

² Vö. Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 45.

³ Faust Gyula: Nebukadneccar király és szolgálói: Hananja, Misael és Azarja adventje. 2020. advent II. úrnapiján elhangzott igehirdetése.

⁴ Áldott legyen az Isten, és a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak Atyja, aki megáldott minket minden lelki áldással a mennyekben a Krisztusban, aszerint, amint magának kiválasztott minket Ő benne a világ teremtése előtt, hogy legyünk mi szentek és feddhetetlenek Ő előtte szeretet által, eleve elhatározván, hogy minket a maga fiaivá fogad Jézus Krisztus által az Ő akaratának jó kedve szerint, Kegyelme dicsőségének magasztalására, amellyel megajándékozott minket ama Szerelmesben, Akiben van a mi váltságunk az Ő vére által, a bűnöknek bocsánata az Ő kegyelmének gazdagsága szerint. Melyet nagy bőséggel közlött velünk minden bölcsességgel és értelemmel, Megismertetvén velünk az Ő akaratának titkát az Ő jó kedve szerint, melyet eleve elrendelt magában, az idők teljességének rendjére nézve, hogy ismét **egybeszerkeszt** magának mindeneket a Krisztusban, mind amelyek a mennyekben vannak, mind amelyek a földön vannak; Őbenne, akiben vettük is az örökséget, eleve elrendeltetvén annak eleveelvégzése szerint, aki mindent az ő akaratának tanácsából cselekszik, hogy legyünk mi magasztalására az Ő dicsőségének, akik előre reménykedtünk a Krisztusban.” Ef 1:3-12.

⁵ Lásd H. de Lubeac: Proudhon et le Cristianisme (Párizs, 1945) különösen II. és IV. fejelet. In Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o.105. és Jegyzetek o. 288.

⁶ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 100.

⁷ Előadások a világtörténet filozófiájáról (Budapest, 1979 Szemere Samu fordítása) 20-21. o. In Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 95 és Jegyzetek. o. 286.

⁸ Előadások a világtörténet filozófiájáról (Budapest, 1979 Szemere Samu fordítása) 57. o. In Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 96 és Jegyzetek. o. 286.

⁹ Előadások a világtörténet filozófiájáról (Budapest, 1979 Szemere Samu fordítása) 32. o. sk., lásd még 597. o. In Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 98 és Jegyzetek. o. 287.

¹⁰ Francis Fukuyama: A történelem vége és az utolsó ember. Európa Könyvkiadó Budapest, 2014. o. 7.

¹¹ Az él ige azért van zárójelben mert nem nevezhetem életnek az, amit isten a kárhozatal halálának nevez, és igaz tudománnyal is csak a legjobb indulattal lehetne valamiféle vegetálásnak mondani az emberi tulajdonságait elvesztett ember eme utolsó állapotát.

¹² Francis Fukuyama: A történelem vége és az utolsó ember. Európa Könyvkiadó Budapest, 2014. o. 13.

¹³ Francis Fukuyama: A történelem vége és az utolsó ember. Európa Könyvkiadó Budapest, 2014. o. 14.

¹⁴ Francis Fukuyama: A történelem vége és az utolsó ember. Európa Könyvkiadó Budapest, 2014. o. 15.

¹⁵ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 95.

¹⁶ Kérünk pedig titeket, atyámfiai, a mi Urunk Jézus Krisztus eljövételére és a mi ő hozzá leendő egybegyűlésünkre nézve, hogy ne tántorítottatok el egyhamar a ti értelmetektől, se ne háborítottatok meg, se lélek által, se beszéd által, se nekünk [tulajdonított] levél által, mintha itt volna már a Krisztusnak ama napja. Ne csaljon meg titeket senki semmiképpen. Mert nem [jön az el addig], mígnem bekövetkezik előbb a szakadás, és megjelenik a bűn embere, a veszedelemnek fia, aki ellene veti és fölébe emeli magát mindannak, ami Istennek vagy istentiszteletre méltónak mondatik, annyira, hogy maga ül be mint Isten az Isten templomába, Isten gyanánt mutogatván magát. Nem emlékeztek-e, hogy megmondtam nektek ezeket, amikor még ti nálatok valék? És most tudjátok, mi tartja vissza, amiért [csak] a maga idejében fog az megjelenni. **Működik ugyan már a törvényszegés titkos [bűne]:** csakhogy annak, aki [azt] még most visszatartja, félre kell az útból tolatnia. És akkor fog megjelenni a törvénytaposó, akit megemésztt az Úr az ő szájának leheletével, és megsemmisít az ő megjelenésének feltűnésével; akinek eljövetele a Sátán ereje által van, a hazugságnak minden hatalmával, jeleivel és csodáival, és a gonoszságnak minden csalárdságával azok között, akik elvesznek; mivelhogy nem fogadták be az igazságnak szeretetét az ő üdvösségükre. És azért bocsátja rájuk Isten a tévelygés erejét, hogy higgyenek a hazugságnak; hogy kárhoztattassanak mindazok, akik nem hittek az igazságnak, hanem gyönyörködtek az igazságtalanságban. 2Thess 2:1-12.

¹⁷ Az egyiptomiak imádatot mutattak be a kígyóknak, ami a fáraók fejdíszének is a része volt, a fáraó, mint kígyó állt az őt imádatában részesítő ember előtt. A minósziak, Kréta ősi lakói hasonlóképpen imádták a kígyót. Néhány ókori izraelita áldozatot ajánlott fel egy rézkígyónak. Mások közülük füstölőszert égettek „csúszó-mászó” állatok képmásai előtt (Ezékéiel 8:10–12; 2Királyok 18:4).

¹⁸ *Système des contradictions économiques ou philosophie de la misère (1846) Bevezetés. (A gazdasági ellentmondások rendszere vagy a nyomorúság filozófiája (1846) Bevezetés)* In. Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 288. Jegyzetek!

¹⁹ In. Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 108.

²⁰ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 106.

²¹ C. S. Lewis: Csúrcsavar levelei. Harmat Budapest, 2007. oldal 77.

-
- ²² C. S. Lewis: Csúrcsavar levelei. Harmat Budapest, 2007. oldal 47-48.
- ²³ C. S. Lewis: Csúrcsavar levelei. Harmat Budapest, 2007. oldal 52.
- ²⁴ *Système des contradictions économiques ou philosophie de la misère (1846) Bevezetés. (A gazdasági ellentmondások rendszere vagy a nyomorúság filozófiája (1846) VIII. fejelet.)* In. Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 288. Jegyzetek!
- ²⁵ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o.107.
- ²⁶ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o.107.
- ²⁷ Lásd H. de Lubac: ih. IV. fejelet. 3. szakasz, in Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o.109 és Jegyzetek o. 288!
- ²⁸ Uo.
- ²⁹ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 108.
- ³⁰ C. S. Lewis: Csúrcsavar levelei. Harmat Budapest, 2007. oldal 75.
- ³¹ C. S. Lewis: Csúrcsavar levelei. Harmat Budapest, 2007. oldal 76.
- ³² C. S. Lewis: Csúrcsavar levelei. Harmat Budapest, 2007. oldal 76-77.
- ³³ C. S. Lewis: Csúrcsavar levelei. Harmat Budapest, 2007. oldal 77.
- ³⁴ Ti az ördög atyától valók vagytok, és a ti atyátok kívánságait akarjátok teljesíteni. Az emberölő volt kezdettől fogva, és nem állott meg az igazságban, mert nincsen ő benne igazság. Mikor hazugságot szól, a sajátjából szól; mert hazug és hazugság atyja. Ján 8:44.
- ³⁵ Álljon elő a Robert Musil szerinti „tulajdonságok nélküli ember”, a leges legújabb új-ember!
- ³⁶ C. S. Lewis: Csúrcsavar levelei. Harmat Budapest, 2007. oldal 78.
- ³⁷ „És az ő holttesteik [feküsznek] ama nagy városnak utcáin, amely lélek szerint Szodomának és Egyiptomnak hívatik, ahol a mi Urunk is megfeszítettetett.” Jel 11:8. Egyiptom tehát számunkra már nem pusztán az exodusz népének Mózes korabeli történelmi és földrajzi helye, hanem az a globális, ha úgy tetszik egyetemes (*catholicus*) világ, amelyben a mi Urunk is megfeszítettetett, azaz sok más mártírral együtt megöletett.
- A Magyar Katolikus Lexikon szerint **katolikus** (gör. *katholikosz*, lat. *catholicus*):
1. a gör. *kata* és *holosz* szavakból képzett jelző, eredeti jelentése: 'általános', 'egyetemes' (pl. a *katholikosz logosz*, 'általános alaptétel'), 'általánosan elfogadott', 'mindent magában foglaló'.
 2. az egyházatyáknál 'az egész Egyházban elfogadott', tanításra vonatkoztatva 'helyes, igaz'.
 3. →**vallás** jelzőjeként a →**kereszténység** azon része, mely csorbíthatatlanul őrzi a Krisztustól ránk hagyott kinyilatkoztatott vallási (hittant, liturgiát, erkölcsöt, küldetést magában foglaló) örökséget. Mivel ennek lényeges része Péter és utódának, a mindenkori római püspöknek →**primátus** a, a ~ mellett rendszeresen használjuk a →**római katolikus** formát is. Így beszélhetünk ~ →**Egyház**ról, ~ tanításról, ~ erkölcsről.
 4. személy jelzőjeként olyan →**keresztény**, aki a ~ Egyház tagja.
 5. →**ökumenikus**, mint a katolikus szinonimája.
- ³⁸ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 97.
- ³⁹ Akkor ezt mondta neki az Úr: Sőt inkább, aki megölelné Kaint, hétszerte megbüntetik. És megbélyegzé az Úr Kaint, hogy senki meg ne ölje, aki rátalál. 1Móz 4:15.
- ⁴⁰ Lásd Vladimir G. Simkhovitch: *Approaches to History, Political Science Quarterly*, XLIV, és XLV. (1929 és 1930) és R.E. Fitch: *Crisis and Continuity in History, Review of Religion*, VIII. köt. (1944 márc.). A hivatkozás a Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 61. található.
- ⁴¹ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. Jegyzetek: o. 283.
- ⁴² Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 98.
- ⁴³ Burckhardt In Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 60.
- ⁴⁴ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. Jegyzetek: o. 284.
- ⁴⁵ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 42.
- ⁴⁶ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 44.
- ⁴⁷ Ámde Krisztus feltámadott a halottak közül, zsengéjük lön azoknak, kik elaludtak. Miután ugyanis ember által van a halál, szintén ember által van a halottak feltámadása is. Mert amiképpen Ádámban mindnyájan meghalnak, azonképpen a Krisztusban is mindnyájan megeleveníttetnek. Mindenki pedig a maga rendje szerint. Első zsenge a Krisztus; azután akik a Krisztuséi, az ő eljövetelekor. Aztán a vég, mikor átadja az országot az Istennek és Atyának; amikor eltöröl minden birodalmat és minden hatalmat és erőt. Mert addig kell neki uralkodnia, mígnem ellenségeit mind lábai alá veti. Mint utolsó ellenség töröltetik el a halál. Mert mindent az ő lábai alá vetett. Mikor pedig azt mondja, hogy minden alája van vetve, nyilvánvaló, hogy azon kívül, aki neki mindent alávetett. Mikor pedig minden alája vettetett, akkor maga a Fiú is alávetett annak, aki neki mindent alávetett, hogy az Isten legyen minden mindenben. 1Kor 15:20-28.
- ⁴⁸ De a jó és gonosz tudásának fájáról, arról ne egyél; mert amely napon eszel arról, bizony meghalsz. 1Móz 2:17.
- ⁴⁹ Mert tudjuk, hogy ha e mi földi sátorházunk elbomol, épületünk van Istentől, nem kézzel csinált, örökké való házunk a mennyben. 2Kor 5:1.

⁵⁰ „Die Offenbarung im Fleisch ist der Mittelpunkt des ganzen göttlichen Wortes, ja die Ursache, warum man uns selbiges gegeben ist. (...) So ist selbst die Einrichtung und tierische Haushaltung unser Leibes eine Prophezeiung.”⁵⁰

„The revelation in the flesh is the center of all the divine word, yes the reason why the same is given to us. (...) Thus, even the animal facility and housekeeping our body is a prophecy. ”

„Apocalipsa în ăntropare este centrul cuvântului divin, de aceasta este motivul pentru care același trup ne este dat. (...) Astfel facilitățile, chiar și amenajamentul animalesc al corpului nostru, este o profeție.”

⁵¹ A német „*Haushaltung*” kifejezést a bibliai sátor ház képével adom vissza. A „*Haushaltung*” háztartást jelentő szó egy főnév és egy ige páros egyese. A főnév a „Haus”, vagyis ház, az ige pedig a „halt”, vagyis a megáll, megállít, megállás jelentésekkel bír, de van főnévi jelentése is: a pihenő, mint hely. A ház, mint pihenő a mi időnkben a nyaralót jelenti, ami a bibliai kép üzenetét nem adja vissza, sőt torzítja. Helyette sokkal beszédesebb a sátor-ház. Ez a Páltól (2Kor 5:1) kölcsönzött fogalom Károlyi által vert gyökeret a mi magyar Bibliánkban. A sátor a negyven éves puszta vándorlás ideje alatt volt Isten népének az oltalmat és pihenést adó helye. Minden alkotóelemében magán hordozta a mulandóságot, az ideiglenességet és a változás, a mozgás, vándorlás kényszerét, szükségyszerűségét.

⁵² Akkor ezt mondja a király a jobb keze felől állóknak: Jertek, én Atyámnak áldottai, örököljétek ez országot, amely számotokra készítettett a világ megalapítása óta. Máté 25:34.

⁵³ Ha azért a hamis mammonon hívek nem voltatok, ki bízna reátok az igazit? Luk 16:11

⁵⁴ Senki azért titeket meg ne ítéljen evésért, vagy ivásért, avagy ünnep, vagy újhold, vagy szombat dolgában: Melyek [csak] árnyékai a következő dolgoknak, de a valóság a Krisztusé. Kol 2:16-17.

⁵⁵ *να ἀποκάλυπτομαι στο ανθρώπινο σώμα* (hogy felfedjem magam az emberi test előtt) ...για να αποκαλυφθεί στο ανθρώπινο σώμα (hogy felfedje magát az emberi test előtt)

⁵⁶ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 99.

⁵⁷ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 99.

⁵⁸ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 100.

⁵⁹ A Pygmalion-effektus (a jelenség G. B. Shaw közismert színdarabjának alapján kapta a nevét) az önmagát beteljesítő jóslat jelenséggörébe tartozik, mely az elvárások valóságalkító hatását jelöli: a másik ember sokféle tényező által torzított megismerése alapján elvárások fogalmazódnak meg, amelyek a sugallt információknak megfelelően ténylegesen bekövetkező eseményekké, cselekvésekké válnak a partner viselkedésében. A Pygmalion-effektus pedagógiai folyamatban érvényesülő hatását Rosenthal és Jakobson írták le: egy isk. tanáraiban néhány gyerek isk.-i teljesítményével kapcsolatos pozitív elvárásokat alakítottak ki, ennek eredményeképpen a gyerekek tényleges osztályzatai javultak a tanév végére. Az elvárások (bejósoló erejüket a későbbi kutatások laboratóriumi kísérletekben és isk.-i term.-es szituációkban is érvényesnek találták) a tanulók intellektuális teljesítményére (kognitív elvárás), magatartására (normatív elvárás) és isk.-i pályafutására vonatkoznak. Ezek az elvárások olyan tapasztalatokra épülnek mint a szülők foglalkozása, isk.-i végzettsége, a tanuló neme, korábbi isk.-i eredményei, intelligenciája, tanulási motiváció ja. A tanári elvárások elsősorban nem a gyerek teszteredményére, tanulására hatnak, hanem az osztályzatokra, a tanulás szubjektív minősítésére. A magatartásra és az isk.-i teljesítményre vonatkozó elvárások gyakran együtt járnak: jó magatartású gyerektől nagyobb valószínűséggel várnak el jó teljesítmény t és fordítva, mely összefüggés inkább a lányokra nézve igaz. Az önmagát beteljesítő jóslatok többféle, ált. nem tudatos módon közvetítődnék a tanulók felé: gyorsabb megerősítés, több szemkontaktus és mosoly, nagyobb fizikai közelség a tehetségesebbnek gondolt tanulók esetén. Újabb vizsgálatok kimutatták a tanulói elvárások tanárra gyakorolt hatását is. A tanulók tanárral kapcsolatos pozitív elvárásai eredményeképpen pozitívabban a tanulók nem verbális jelzései, kompetensebbnek és kiegyensúlyozottabbnak érzi magát a tanár. Ir. Cserné Ádermann G.: Az önmagát beteljesítő jóslat (Pygmalion-hatás) pedagógiai vizsgálata. in: A pedagógus. Neveléslélektan. V. Szöveggyűjtemény. Bp. 1991. 162-173.; Feldman, R. S. Prohaska, T.: A tanuló mint Pygmalion: A tanulói elvárás hatása a tanárra. in: uo. 174-187. Kőrössy Judit

⁶⁰ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 99.

⁶¹ Vö.: Faust Gyula: Nebukadneccar király és szolgái: Hananja, Misael és Azarja adventje. 2020. advent II. prédikáció: Lábjegyzetek.

⁶² És monda az Úr Isten a kígyónak: Mivelhogy ezt cselekedted, átkozott légy minden barom és minden mezei vad között; hasadon járj, és port egyél életed minden napjaiban. 1Móz 3:14.

⁶³ C. S. Lewis: Csúrcsavar levelei. Harmat Budapest, 2007. oldal 75.

⁶⁴ Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 60.

⁶⁵ Miklós Tamás In Karl Löwith Világtörténelem és üdvtörténet, Atlantisz Budapest 1996. o. 19, hivatkozással Karl Löwith: Von Hegel bis Nietzsche (Europa Verlag, Zürich-New York, 1941. 235-315. o.

⁶⁶ „Napjaim gyorsabbak a takács vetélőjénél, és remény nélkül tűnnek el.” Jób 7: 6; „Napjaim gyorsabbak a kengyelfutónál: elszaladnak, nem látnak semmi jót.” Jób 9: 25; „,[Por]sátorom lerontatik, és elmegy tőlem, mint a pásztor hajléka! Összehajtam, mint a takács, életemet; hiszen levágott a fonalról engem; reggeltől estig végzesz velem!” Ézs 38:12.